

УДК 342.1

С.О. МОСЬОНДЗ, канд. юрид. наук, доц.,
Університет сучасних знань

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ НАУКИ

***Ключові слова:** державна політика, сутність, особливості, інформація, інформаційне забезпечення, аналіз, аналітика, аналітичне забезпечення, модель, публічна адміністрація, вдосконалення*

Інформаційно-аналітичне забезпечення здійснення державної політики у сфері науки – це вкрай важливий у сучасних умовах компонент забезпечення здійснення державної наукової політики. Така постановка питання є не випадковою з цілого ряду причин. По-перше, інформаційна сфера є системоутворюваним фактором життя суспільства, активно впливає на стан всієї сфери державних інтересів. Більше того, у цей час інформація ставши центральним, ключовим ресурсом суспільства, визначила якісні трансформації у всьому спектрі інструментів і методів формування й реалізації державних цілей. Можна сказати, що в сучасних умовах інформаційний чинник стає принциповою умовою формування та реалізації державної політики у сфері науки.

Розвитку теоретичних засад інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення різних видів державної політики присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема: А. Баскакова, В. Волченка, В. Грохольського, Г. Доброва, Е. Євреїнова, Ю. Курносова, П. Конотопова, В. Кравченка, О. Кузьменко, В. Лук'яненка, Б. Маліцького, Є. Масленнікова, І. Озерова, В. Опаріна, М. Піщуліна, А. Пилипенко, І. Половінкіна, П. Рабіновича, О. Силіна,

Д. Семир'янова, С. Серьогіна, Р. Тихонова, К. Шенона тощо.

В умовах інформаційного ринку, що став реальністю, держава може розраховувати на успіх тільки в тому випадку, якщо навчиться належним чином використовувати інформаційні технології, аналітичні матеріали для досягнення своїх цілей. Говорячи більш точно, оволодіння сучасними прийомами інформування населення потрібно як для створення в людей належного вигляду (іміджу) пропонованих цілей, так і для посилення своєї конкурентоспроможності в порівнянні з корпоративними агентами й міжнародними структурами. Як показав досвід останніх років, багато реформаторських проєктів – наприклад, адміністративна реформа – багато в чому не досягли необхідної ефективності саме через провали й недоліки в сфері інформаційно-аналітичного супроводу проєктів. У той же час, досвід свідчить про те, що інформування громадськості – це не тільки сприяння успішній реалізації цілей, але навіть компенсування організаційних та інших недоліків у формуванні й реалізації державної політики, в тому числі і у сфері науки.

Тому метою наукової статті є з'ясування сутності та визначення особливостей інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення державної політики у сфері науки.

Що ж ми розуміємо під інформацією, які її види та форми використовуються в сфері здійснення державної політики?

Інформація це не просто благо, яке має визначену цінність, а це основа життя суспільства. Вітчизняні та закордонні фахівці запевняють, що наше суспільство є інформаційним за своєю суттю. Більш того, інформація стає не просто повідомленням, яке має конкретний зміст, а стає економічною категорією.

Всі види інформації, які існують в суспільстві, об'єднані поняттям соціальної інформації. Соціальна інформація проходить через свідомість людини і являє собою як дані про власне соціальну форму руху, так й інші її форми, яку отримує суспільство і використовує у різних сферах діяльності.

Початок теорії інформації було покладено в 1948 р. у праці американського вченого К. Шеннона, де він вперше визначив поняття «інформація» та дав ймовірно-статистичне визначення поняттю кількості інформації [1, с.82].

Далі теоретичне розуміння інформації набувало все більше доктринального змісту. Так, на глибоке переконання Е.В. Євреїнова, інформація як наукова категорія запроваджена як первинне поняття, що поряд з поняттями матерії та енергії не підлягає визначенню. Дивна властивість інформації не «зменшуватися» від того, що її споживають, а «розмножуватися» ще не дістала чіткого наукового пояснення. Однак зрозуміло, що в інформаціології закладається фундамент майбутньої науки, побудованої на принципах, докорінно відмінних від класичних [2, с.6].

Кібернетика ж розглядає інформацію не як суспільний феномен, тобто інформацію, яку виробляє і споживає суспільство, а у вузькому технічному аспекті, як інформацію, що циркулює електронними каналами зв'язку. Кібернетика довела, що інформація має безпосереднє відношення до процесів управління та розвитку, які забезпечують функціонування будь-яких систем [3, с.171].

Слід зазначити, що якісна сторона інформації не досліджувалась. Кількісні вимірювання інформації припускають розуміння змісту та важливості її для певних користувачів. Для людини зміст інформації важливіший за її об'єм. Важливість інформації визначається через ймовірність зміни досягнення певної мети після одержання інформації.

Людина з моменту досягнення певного рівня інтелектуального розвитку постійно втручається в процес відтворення, підвищуючи при цьому інтенсивність та швидкість цього процесу, як самостійно так і за допомогою спеціальних засобів.

Підвищення соціальної активності людей привело до інтенсифікації інформаційних процесів, в результаті чого інформація стала одним із найважливіших ресурсів життєзабезпечення сучасного суспільства.

Як наукова категорія інформація характеризується певними ознаками, до числа яких

належать: самостійність повідомлень; можливість багаторазового використання тієї чи іншої інформації; збереження інформації у суб'єктів, які передають і отримують її; можливість математичного аналізу інформації; системність [4, с.94].

Для з'ясування сутності аналітичного забезпечення більшість науковців беруть за основу категоріальні поняття «аналіз» та «аналітика», на яких саме і ґрунтується аналітичне забезпечення.

Слово «аналіз» у перекладі з грецької означає «розклад, розчленування, розбирання» і використовується для означення методу наукового дослідження шляхом логічної абстракції. У словнику С.І. Ожегова аналізом називається метод наукового дослідження шляхом розгляду окремих сторін, властивостей, складових частин чого-небудь [5, с.24].

У філософській енциклопедії говориться, що аналіз виступає в якості одного з логічних методів науки. Форми аналізу різноманітні. Однією з них є логічне розчленування цілого на частини. Аналіз, що виявляє будову цілого, передбачає не тільки пізнання частин, із яких складається ціле, але й з'ясування тих відносин, які існують між частинами [6, с.55].

Проте, слід вказати, що переробка інформації з навколишнього середовища в повному обсязі неможлива, якщо застосовується лише метод аналізу. В літературі зазначається, що під час здійснення дослідження будь-яких явищ та предметів необхідно застосовувати різноманітні методи дослідження, такі як аналіз, синтез, порівняння тощо.

Таким чином, разом узяті методи дослідження складають єдиний процес наукового пізнання, який в теорії і практиці управління називається аналітичною діяльністю. Проте в структурі аналітики методологія аналітичної діяльності складає лише окрему частину цієї діяльності. Стосовно аналізу поняття аналітики є набагато ширшим.

В. Даль аналітикою називає спосіб вирішення питання від дії або явища до причин [7, с.15]. В такому розумінні аналітика фактично ототожнюється з методами визначення причинно-наслідкових зв'язків.

Ю.В. Курносов та П.Ю. Конотопов дають більш ширше поняття аналітики як цілісної сукупності принципів методологічного, організаційного та технологічного забезпечення індивідуальної та колективної мисленнєвої діяльності, що дозволяє ефективно здійснювати обробку інформації з метою вдосконалення якостей наявних та здобуття нових знань, а також підготовки інформаційної бази для прийняття оптимальних управлінських рішень [8, с.28].

З наведеного визначення випливає, що аналітика постає перед нами як поєднання методів дослідження явищ з організаційним та технологічним аспектом здійснення дослідження, результатом якого є вдосконалення існуючих знань або отримання нового знання.

Аналогічні думки щодо аналітики та аналітичного дослідження висловлює А.Я. Баскаков, проте він додає ще один елемент, який властивий аналітичному дослідженню – наявність детально розробленої програми дослідження. У своїй праці він зазначає, що аналітичне дослідження – найбільш серйозний тип аналізу. Воно не тільки описує елементи об'єкта дослідження, але й дозволяє виявити причини, що знаходяться в його основі. Пошук причинно-наслідкових зв'язків – основне призначення цього типу дослідження. В аналітичному дослідженні вивчається сукупність багатьох факторів, що зумовлюють дане явище. Аналітичне дослідження неможливе без детально розробленої програми та чітко відшліфованого інструментарію. Частіше за все аналітичне дослідження має комплексний характер [9, с.133]. Результатом проведених аналітичних досліджень є, як правило, не лише інформація, а й знання, необхідні для будь-якої сфери діяльності, в тому числі й управління.

Отже, стосовно аналітичного забезпечення аналіз виступає методологічною основою, а аналітика виступає одночасно методологічною, організаційною та технологічною основою.

Необхідність здійснення аналітичної роботи майже в усіх органах публічної адміністрації зазначена в низці нормативно-правових актів: указах Президента України «Про інформацій-

но-аналітичне забезпечення Президента України» [10], «Про вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади» [11]; постановках Кабінету Міністрів України «Про Урядову комісію з питань інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади» [12], «Питання проведення у Київській області експерименту із створення інформаційно-аналітичної системи регіонального управління та запровадження електронної соціальної картки» [13] тощо. Завдяки проведень роботі законодавство України сьогодні містить законодавчі визначення таких термінів як «аналіз», «аналіз інформації», «аналітична інформація».

Щодо визначення поняття «аналітичне забезпечення» в науковій літературі існує множина точок зору як стосовно самого терміна, так і стосовно його змісту, що виникли завдяки різноманітності сфер застосування аналітичної роботи. І самим головним моментом при цьому є дослідження даного категоріального поняття науковцями через призму аналітичної роботи або інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності різних видів органів публічної адміністрації.

Так, Д.Я. Семир'янов, досліджуючи діяльність податкової міліції, визначає спочатку сутність аналітичної роботи податкової міліції щодо забезпечення управління підпорядкованими підрозділами, яка полягає у виявленні злочинних технологій у сфері оподаткування, дослідженні окремих операцій та конкретних схем ухилення від сплати податків, встановленні задіяних у цих схемах осіб й підприємств, з'ясування відносин між ними. А далі, виходячи з того, що аналітична робота не може здійснюватися окремо від інформаційної, пропонує використовувати терміни інформаційно-аналітичне забезпечення, інформаційно-аналітична діяльність (робота) [14, с.17–19].

Під інформаційно-аналітичним забезпеченням управління підрозділами податкової міліції України він розуміє функціонально та структурно виділену спеціально організовану діяльність податкової міліції, що передбачає збір, накопичення й обробку даних; пошук,

аналіз й узагальнення інформації; отримання спеціальних знань, та спрямовану на якісне забезпечення управлінської діяльності на різних рівнях у структурі податкової міліції [14, с.32]. В цьому визначенні висвітлений більше процесний підхід до аналітичної роботи, оскільки чітко виділені її етапи.

І.С. Стаценко-Сургучова, досліджуючи проблемні питання інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби зазначає, що категоріальне поняття «забезпечення» означає діяльність, а слова «діяльність» та «робота» є синонімами, й у своїй роботі дає визначення інформаційно-аналітичній роботі органів державної податкової служби, яку визначає як постійну діяльність, що охоплює широкий комплекс дій та заходів, на основі концепцій, методів, засобів і нормативно-методичних прийомів зі збору, накопичення, обробки, вивчення, оцінки та використання даних, відомостей, знань про стан дотримання податкового законодавства, результати практичної діяльності органів ДПС України щодо виконання ними своїх завдань і функцій, на підставі інформаційних технологій, з метою визначення найефективніших управлінських рішень [15, с.232].

Проте, незважаючи на таку позицію, на законодавчому рівні закріплено саме поняття «інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державної податкової служби», що визначається як комплекс заходів із збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання органами державної податкової служби покладених на них функцій та завдань [16]. Це поняття також відображає лише процесний підхід.

Крім теоретиків податкової служби, слід вказати на досить ґрунтовне вивчення аналітичного забезпечення теоретиками органів внутрішніх справ. Причому в сфері органів внутрішніх справ більше використовується саме термін «аналітична робота». Зокрема, В.Л. Грохольський визначає аналітичну роботу в спеціальних підрозділах боротьби з організованою злочинністю як постійну пізнавальну діяльність, спрямовану на вивчення інформації про ці підрозділи, форми, ме-

тоди і результати їх роботи, середовище функціонування, з метою оцінки ефективності їх діяльності і прийняття управлінських рішень [17, с.108].

Взявши за основу викладені вище міркування спробуємо визначити *інформаційно-аналітичне забезпечення здійснення державної політики у сфері науки, як процес створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб та реалізації посадових обов'язків органів публічної адміністрації у сфері науки на основі формування і використання інформаційно-аналітичних ресурсів*. Основною ж метою інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення державної політики у сфері науки можна визнати всебічну науково-теоретичну та інформаційну підтримку діяльності органів публічної адміністрації та недержавних організацій на основі комплексу організаційних, дослідницьких, нормативно-правових, технічних та інших заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ершов А. П. Информация: от информационной грамотности к информационной культуре общества / А. П. Ершов // Коммунист. – 1998. – № 2. – С. 81–87.
2. Евреинов Э. В. Информациология распределенной обработки информации в средах, структурах и биокомпьютерных системах / Э. В. Евреинов // Информациология распределенной обработки информации : сб. науч. трудов. – М. : Междунар. изд-во «Информациология», 1995. – С. 6–8.
3. Паламарчук Л. П. Проблемні питання інформації як предмета правового регулювання / Л. П. Паламарчук // Право і суспільство. – 2006. – № 1. – С. 171–176.
4. Рассолов М. М. Управление, информация, право / М. М. Рассолов. – М., 1983. – 375 с.
5. Ожегов С. И. Словарь русского языка. Ок. 57000 слов / С. И. Ожегов ; под ред. чл.-корр. АН СССР Н. Ю. Шведовой. – 18-е изд., стереотип. – М., 1987. – 797 с.
6. Философская энциклопедия : в 5 т. Т. 1. / глав. ред. Ф. В. Константинов. – М., 1960. – 583 с.

7. Даль В. Толковый словарь великорусского языка / В. Даль. – М., 1955. – Т. 1. – 634 с.

8. Курнос Ю. В. Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы / Ю. В. Курнос, П. Ю. Конотопов. – М., 2004. – 318 с.

9. Баскаков А. Я. Методология научного исследования : учеб. пособие / А. Я. Баскаков, Н. В. Теленков. – К., 2002. – 292 с.

10. Указ Президента України «Про інформаційно-аналітичне забезпечення Президента України» : від 30.11.1994 р., № 709/94 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 7. – Ст. 287.

11. Указ Президента України «Про вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення Президента України та органів державної влади» : від 14.07.2000 р., № 887/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 29. – Ст. 1201.

12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Урядову комісію з питань інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади» : від 07.05.2000 р., № 777 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 19. – Ст. 793.

13. Постанова Кабінету Міністрів України

«Питання проведення у Київській області експерименту із створення інформаційно-аналітичної системи регіонального управління та запровадження електронної соціальної картки» : від 10.11.2010 р., № 1018 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 86. – Ст. 3019.

14. Семир'янов Д. Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління підрозділами податкової міліції України: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Семир'янов Дмитро Якович. – Ірпінь, 2004. – 211 с.

15. Стаценко-Сургучова І. С. Сутність інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби / І. С. Стаценко-Сургучова // Науковий вісник Нац. ун-ту держ. податкової служби України. – 2006. – № 4–5 (35). – С. 228–233.

16. Податковий кодекс України від 02.12.2010 // ВВР України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.

17. Грохольський В. Л. Управління діяльністю спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 / Грохольський Володимир Людвігович. – Х., 2004. – 438 с.

Мосьондз С. О. Сутнісна характеристика інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення державної політики у сфері науки / С. О. Мосьондз // Форум права. – 2012. – № 2. – С. 476–480 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12mcoucn.pdf>

З'ясовано сутність та визначено особливості інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення державної політики у сфері на сучасному етапі розвитку світового співтовариства.

Мосьондз С.А. Сушностная характеристика информационно-аналитического обеспечения осуществления государственной политики в сфере науки

Выяснена сущность и определены особенности информационно-аналитического обеспечения осуществления государственной политики в сфере на современном этапе развития мирового сообщества.

Mosjondz S.A. The Essential Characteristic of Information-Analytical Support of State Policy in the Sphere of Science

The finding out of essence and determination of features of Information-Analytical providing of realization of public policy in a sphere on the modern stage of development of world concord is devoted.